

# **Advies over de hervorming van het kwaliteitszorgstelsel hoger onderwijs**

**Vlaamse Onderwijsraad**  
Koning Albert II-laan 37  
BE-1030 Brussel  
T +32 2 219 42 99

[www.vlor.be](http://www.vlor.be)  
[info@vlor.be](mailto:info@vlor.be)

**Wijs beleid door overleg**

**Advies op vraag van** Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs

**Uitgebracht door de Raad Hoger Onderwijs op 29 januari 2018 met eenparigheid van stemmen**

**Vorbereiding:** werkgroep kwaliteitszorg hoger onderwijs op 9 januari 2018 en op 18 januari 2018 onder voorzitterschap van Ann De Schepper

**Dossierbeheerder:** Isabelle De Ridder

## 1 Situering

Het voorliggende decreet verankert het geïntegreerde stelsel van externe kwaliteitszorg op instellingsniveau definitief in de regelgeving hoger onderwijs. De instellingsreview die via een pilootfase werd uitgetest, heeft aangetoond dat hogescholen en universiteiten de afgelopen jaren grote inspanningen hebben geleverd om kwaliteit een plaats te geven in hun onderwijsbeleid en beleidsuitvoering.<sup>1</sup> De instellingsreview is een beoordeling in een vaste zesjarige cyclus van het onderwijsbeleid en van de regie van de borging van de kwaliteit van de opleidingen. De instelling toont aan dat ze onder eigen verantwoordelijkheid (via de regie) de kwaliteit van de eigen opleidingen borgt.<sup>2</sup>

De instellingen blijven autonoom verantwoordelijk voor de kwaliteit van hun aanbod. Ze zien permanent en op eigen initiatief toe op de kwaliteit van hun onderwijsactiviteiten. De basis van de erkenning van de kwaliteit van het hoger onderwijs blijft de accreditatie van iedere erkende opleiding (graduaat, bachelor of master) door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO).

Nieuw is echter dat een hogeschool of universiteit niet langer per individuele opleiding een procedure moet doorlopen om deze te accrediteren. De verlenging gebeurt voortaan automatisch, op voorwaarde dat de opleiding reeds met positief gevolg een eerste accreditatie heeft bekomen én de instelling op basis van een positieve instellingsreview heeft kunnen aantonen dat zij de kwaliteit van de opleidingen kan borgen op basis van de eigen regie.

Het nieuwe geïntegreerde stelsel van externe kwaliteitszorg is van toepassing op alle ambtshalve geregistreerde instellingen (hogescholen en universiteiten), maar niet op de Vlerick Business School, het Instituut voor Tropische Geneeskunde, de Antwerp Management School, de Evangelische Theologische Faculteit en de Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid, de geregistreerde instellingen en de instellingen die registratie aanvragen. Die instellingen blijven onder het bestaande stelsel: voor nieuwe opleidingen doorlopen zij, alvorens erkenning te krijgen van de Vlaamse Regering, de procedure toets nieuwe opleiding (TNO) en voor bestaande opleidingen vragen zij de opleidingsaccreditatie aan bij de NVAO op basis van een externe beoordeling door een evaluatieorgaan.

---

<sup>1</sup> NVAO Afdeling Vlaanderen. September 2017. Overzichtsrapportage van de instellingsreviews De kwaliteit van het onderwijsbeleid van de Vlaamse universiteiten en hogescholen.

<sup>2</sup> Kwaliteitsborging houdt in: het toetsen van de werking via kwaliteitszorgactiviteiten, het documenteren van bevindingen inclusief sterke punten en aandachtspunten, het verzekeren dat aandachtspunten worden aangepakt, zowel reactief voor het specifieke geval als proactief voor soortgelijke toekomstige situaties, het cyclisch en per opleiding rapporteren over de bevindingen en opvolging hiervan, het vaststellen van de kwaliteit door het bestuur om aan te tonen intern en extern dat de geleverde kwaliteit voldoet. Onder regie wordt begrepen 'het geheel van acties, processen, praktijken, procedures en instrumenten die de instelling in staat stelt de kwaliteit van de opleidingen te borgen'.

## **2 Waardering voor de ingeslagen weg**

### **2.1 Een waardevol proces**

De Vlor is tevreden met de manier waarop de overheid dit dossier heeft aangepakt. De betrokkenheid van de instellingen en de stakeholders in het volledige proces werd sterk geapprecieerd en heeft gezorgd voor een brede gedragenheid. De overheid heeft rekening gehouden met de opmerkingen van de Vlor<sup>3</sup>, maar is ook op verschillende momenten in dialoog gegaan met de instellingen en andere stakeholders en heeft gevolg gegeven aan hun bezorgdheden en verzuchtingen.

### **2.2 Een ware kwaliteitscultuur**

Het systeem van de instellingsreview werd positief geëvalueerd door het werkveld (2017).<sup>4</sup> Het vertrouwen, de autonomie en de verantwoordelijkheid die deze hervorming geeft aan de instellingen, maken het mogelijk dat de zich binnen de instellingen ontwikkelde kwaliteitscultuur verankerd en versterkt wordt. De Vlor is hier tevreden over.

### **2.3 Bijkomende voordelen**

De Vlor vindt bovendien volgende elementen van het nieuwe stelsel bijzonder positief:

- De geleverde inspanningen worden door de instellingen en opleidingen als een nuttigere en een meer waardevolle tijdsbesteding ervaren in vergelijking met de inspanningen die in het oude stelsel werden geleverd.
- Door te werken met publieke informatie die vertrekt vanuit een aantal centraal aangeleverde kwantitatieve basisindicatoren die worden gecombineerd met kwalitatieve informatie over de opleidingen door de instellingen, wordt de vergelijkbaarheid van de informatie sterk vergroot. Zo wordt de informatie over opleidingen toegankelijker voor studenten en andere partners.
- Het checklistperspectief werd verlaten in het voordeel van globale kwaliteitskenmerken.

## **3 Cruciale succesfactoren**

### **3.1 Vasthouden aan de gemaakte keuzes**

Het succes van het nieuwe stelsel zal sterk afhangen van de manier waarop het verder zal uitgewerkt worden en ook van de manier waarop de overheid en de NVAO er verder mee zullen omgaan. Zo moeten binnenkort de beoordelingskaders uitgewerkt worden. De Vlor gaat ervan uit dat dit gebeurt in de geest van het decreet, waar waardering, autonomie en vertrouwen een belangrijke plaats innemen. Het kan niet de bedoeling zijn om te kiezen voor strakke beoordelingskaders die uitgaan van een checklist, met strikte vormvereisten en procesvoorschriften. De beoordelingskaders moeten het vertrouwen weerspiegelen in de

---

<sup>3</sup> Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Advies over de aanpassing van kwaliteitszorg en accreditatie in het hoger onderwijs](#), 14 februari 2012.

<sup>4</sup> Toelichting door het kabinet van minister Crevits over de decretale evaluatie op de Raad Hoger Onderwijs op 12 december 2017.

autonomie die het decreet aan de instellingen geeft. Hetzelfde geldt voor de manier waarop zal omgegaan worden met het positieve besluit met beperkte geldigheid (zie 4.7 en 4.8).

### **3.2 Bewaken van de planlast en de kosten**

De te hoge planlast was een van de drijfveren voor het nieuwe stelsel van kwaliteitszorg in 2015. In de pilot werd echter niet door iedereen een vermindering van de planlast ervaren. Dit kan te maken hebben met het feit dat de opstart van een nieuw systeem altijd extra inspanningen vergt. Daarnaast werd ook een gedeeltelijke verschuiving van de planlast vastgesteld van de opleidingen naar de centrale diensten van de instellingen. Over het algemeen werden de geleverde (extra) inspanningen wel als nuttig ervaren door de betrokkenen en stelde men vast dat ze de opleidingen rechtstreeks ten goede kwamen.<sup>5</sup>

De Vlor hoopt dat de opbouwende feedback over de planlast door de overheid meegenomen wordt en dat het systeem blijft evolueren naar een 'lean'-systeem. Hij stelt voor om zowel de planlast als de externe kosten systeembreed op te volgen en te blijven bewaken (zie 4.1, 4.7 en 4.8).

## **4 Enkele aandachtspunten**

### **4.1 Systeembrede analyses (artikel 11)**

De Vlor denkt dat systeembrede analyses een interessant instrument zijn om instellingsoverschrijdend na te denken over kwaliteit en om goede praktijkvoorbeelden uit te wisselen. Dat het leren van elkaar centraal daarbij staat, vindt de Vlor een aantrekkelijk idee.

De raad vraagt echter om ook hier de planlast en de kosten te beperken. Overlap in de timing tussen de instellingsreview en de systeembrede analyses moet vermeden worden. Maar de Vlor is het er wel mee eens dat dit gevaar beperkt kan worden door de keuzemogelijkheid om twee keer deel te nemen in zes jaar tijd.

De Vlor vraagt om in de memorie van toelichting bij artikel 11, 'idealiter' te schrappen. De tekst van het decreet stipuleert dat de Vluhr, de studentenkoepelverenigingen, de accreditatieorganisatie en de bevoegde dienst van de Vlaamse Regering samen de onderwerpen en de kalender voor de systeembrede analyses vastleggen. De Vlor gaat er van uit dat dit dan ook zo gebeurt en niet enkel 'idealiter'. De raad vraagt bovendien om in de memorie de volgorde van het decreet aan te houden bij het oplist van de betrokken organisaties. De Vlor vindt immers dat de Vluhr in eerste instantie hiervoor het aanspreekpunt moet zijn en hierin zijn verantwoordelijkheid moet kunnen opnemen, weliswaar in samenspraak met de andere opgesomde partners.

---

<sup>5</sup> Toelichting door het kabinet van minister Crevits over de decretale evaluatie op de Raad Hoger Onderwijs op 12 december 2017.

## **4.2 Timing aanvraagdossiers nieuwe opleidingen (artikel 27)**

De uiterste datum waarop de Vlior en de Vlhora de aanvraagdossiers voor nieuwe opleidingen van de hogescholen en universiteiten, met de bijhorende adviezen, moeten indienen bij de Commissie Hoger Onderwijs wordt vervroegd van 1 april naar 1 februari. Aansluitend wordt ook de datum waarop de Commissie Hoger Onderwijs haar oordeel moet bezorgen aan de instellingen vervroegd van 1 juni naar 1 mei.

De Vlor merkt op dat het aanpassen van deze timing verregaande consequenties heeft. Hij begrijpt dat het voor de NVAO moeilijk is om commissies samen te stellen in de zomermaanden, zoals aangegeven wordt in de memorie, maar vindt dat het timingprobleem zo wordt verlegd naar de instellingen die hun dossiers dan ook vroeger bij Vlior en Vlhora moeten indienen (ten laatste op 1 januari). De facto betekent dit dat instellingen al het voorgaande academiejaar met hun interne voorbereiding van start moeten gaan.<sup>6</sup>

De Vlor stelt daarom voor om dit artikel te schrappen. De instellingen kunnen dan samen met de NVAO zoeken naar een pragmatische oplossing binnen de bestaande termijnen.

## **4.3 Beoordeling van gezamenlijke opleidingen (artikels 36, 59 en 64)**

Het decreet stelt dat om de beoordelingen van gezamenlijke opleidingen die een Vlaamse instelling samen wenst te organiseren of organiseert met een of meer buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs, en die leiden tot een gezamenlijk diploma, te laten uitvoeren aan de hand van de European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes.<sup>7</sup>

De Vlor vindt het vanzelfsprekend dat ook de kwaliteit van gezamenlijke opleidingen gegarandeerd en bewaakt worden. Hij is het er mee eens dat de European Approach daarvoor een meerwaarde kan zijn, maar stelt vast dat dit niet in alle situaties het geval is:

- Voor een buitenlandse partner (en zeker voor niet-Europese partners), kan deze eis een bijkomende en nodeloze belasting zijn. Bovendien hebben Vlaamse instellingen niet alleen partnerschappen met Europese instellingen en worden ze daardoor mogelijks minder aantrekkelijk voor buitenlandse partners.
- De Vlor vreest dat deze verplichting onvoldoende rekening houdt met de complexiteit van de diplomering binnen opleidingen. Zo kan bijvoorbeeld een Engelse variant van een opleiding een gezamenlijke opleiding zijn met een buitenlandse partner, terwijl de Nederlandstalige opleiding geen gezamenlijke opleiding is. De twee vallen dan onder verschillende beoordelingskaders. Dit is op z'n minst vreemd. Andere voorbeelden zijn opleidingen waarvan één afstudeerrichting wordt georganiseerd in samenwerking met een buitenlandse partner, of opleidingen (bijvoorbeeld binnen Erasmus Mundus) die leiden tot een multidiplomering met één partner en een gezamenlijke diplomering met een andere partner. Ook hier zou een verplichting zorgen voor complexe situaties.

De Vlor vraagt daarom dat aan de instellingen de keuze gelaten zou worden om de European Approach of de eigen regie te gebruiken (zowel voor de TNO als voor de opleidingsaccreditatie) voor gezamenlijke opleidingen met buitenlandse partnerinstellingen.

---

<sup>6</sup> Gegevens op basis van een bevraging van de Vlior bij zijn instellingen.

<sup>7</sup> [https://www.eqar.eu/fileadmin/documents/bologna/O2\\_European\\_Approach\\_QA\\_of\\_Joint\\_Programmes\\_v1\\_0.pdf](https://www.eqar.eu/fileadmin/documents/bologna/O2_European_Approach_QA_of_Joint_Programmes_v1_0.pdf)

De Vlor wijst er bovendien ook op dat de regelgeving voor het gebruik van de European Approach voor gezamenlijke opleidingen, nog verheldering vraagt op vlak van:

- de termijn voor het indienen van de accreditatieaanvraag:  
Voor een opleiding die aan de hand van de European Approach beoordeeld wordt, zal de volledige beoordelingsprocedure plaatsvinden voor het indienen van de accreditatieaanvraag bij de NVAO. Voor deze opleidingen volstaat het dus om een accreditatieaanvraag in te dienen vier maanden voordat de lopende accreditatie vervalft. Dat wijkt af van de voorziene regeling van acht maanden (artikel 59), die wel haalbaar is voor opleidingen die niet beoordeeld worden volgens de European Approach omdat zij na het indienen van de accreditatieaanvraag nog een beoordelingsprocedure doorlopen. De Vlor vraagt om die uitzondering te voorzien in het decreet.
- de inhoud van de accreditatieaanvraag:  
Het dossier van de accreditatieaanvraag bevat normaliter het resultaat en de uitkomsten van de eigen regie. Voor opleidingen die beoordeeld worden aan de hand van de European Approach zal de accreditatie door de NVAO echter gebeuren op basis van het beoordelingsrapport en/of het accreditatie besluit van een EQAR-geregistreerde kwaliteitsorganisatie. Dit wordt best zo gespecificeerd in het decreet.
- de periodiciteit:  
De European Approach bepaalt dat de gezamenlijke programma's beoordeeld moeten worden om de zes jaar. De Vlor gaat er echter vanuit dat een opleiding die aan de hand van de European Approach beoordeeld wordt, ook kan genieten van de automatische verlenging van haar accreditatie bij een positief resultaat van de instellingsreview, zoals dat voor de andere Vlaamse opleidingen het geval is. De Vlor vraagt dit te specificeren in het decreet.

#### **4.4 Terugtrekken van de aanvraag TNO (artikel 38)**

Instellingen die een aanvraag voor een toets nieuwe opleiding indienen, hebben het recht om die aanvraag terug in te trekken voor de ontvangst van het ontwerp van toetsingsbesluit of binnen de vijftien kalenderdagen na de ontvangst ervan. Vervolgens heeft de instelling eenmalig 60 kalenderdagen tijd om de aanvraag opnieuw in te dienen bij de NVAO. De Vlor vraagt zich af wat de betekenis van 'eenmalig' is in dit artikel. Hij gaat ervan uit dat bedoeld wordt dat de 60 dagen niet verlengd kunnen worden en niet dat het voor de instelling hoger onderwijs onmogelijk wordt om in de toekomst een ander dossier voor een gelijkaardige opleiding in te dienen. Hetzelfde geldt trouwens bij een definitieve negatieve beoordeling. Het kan niet de bedoeling zijn dat nadien ook het recht permanent vervalft om die opleiding op te richten. In het licht van de vrijheid van onderwijs moet de instelling de mogelijkheid blijven hebben om de gewenste opleiding aan te passen en om op basis daarvan van een nieuw dossier in te dienen bij de accreditatieorganisatie.

#### **4.5 Kalender instellingsreviews (artikel 47)**

De Vlor vraagt om de kalender voor instellingsreviews zo snel als mogelijk vast te leggen en ook om daarbij de Vluhr formeel te betrekken, zoals dat ook is gebeurd bij de opmaak van de definitieve kalender van de pilots en de kalender van de systeembrede analyses.

#### **4.6 Bijkomende informatie bij het dossier (artikel 52)**

De Vlor vraagt om in de memorie van toelichting te vermelden dat in bijlage bij het dossier ook informatie gevoegd moet worden over personeelsbeleid, waaronder het welzijn van het personeel en de rapportering over bijvoorbeeld welzijnsenquêtes.

#### **4.7 Beoordelingskaders (artikel 53)**

De Vlor herhaalt dat de geest van vertrouwen, autonomie en waarderende aanpak zich ook moet vertalen in de beoordelingskaders. Anders riskeert men opnieuw te vervallen in een te strak carcan dat de ontwikkeling van een echte kwaliteitscultuur belemmert en de planlast door strikte vormvereisten en voorschriften voor procedures opnieuw de hoogte in duwt.

#### **4.8 Geldigheid van het besluit van de instellingsreview (artikel 55)**

De Vlor vreest dat als men structureel voor een positief besluit met beperkte geldigheid zal kiezen, en de NVAO bij een dergelijk besluit elke keer om een bijkomende beperkte instellingsreview zal vragen, de planlast opnieuw zal doen stijgen. De bijkomende toetsing mag geen algemene regel worden. Een positief besluit met een beperkte geldigheid moet daarom ook goed beargumenteerd worden en het wat, hoe en waarom van een beperkte instellingsreview moet duidelijk gespecificeerd worden. De Vlor vraagt de overheid om dit expliciet op te nemen in het beoordelingskader.

#### **4.9 Voor welke opleidingen is de opleidingsaccreditatie van toepassing (artikel 59)?**

Het decreet legt vast voor welke opleidingen een opleidingsaccreditatie in de toekomst nog vereist zal zijn. De Vlor vraagt om de uitbreidingen van studieomvang en de onderzoeksmasters niet onderhevig te maken aan een opleidingsaccreditatie. Zij komen immers voort uit opleidingen die al geaccrediteerd zijn en die in hun gewijzigde vorm al grondig geëvalueerd zijn door de NVAO n.a.v. de uitbreiding van de studieomvang. In het kader van het beperken van de planlast, stelt hij daarom voor om deze bepaling te schrappen.

De Vlor stelt meteen ook voor om eenzelfde redenering toe te passen op alle opleidingen voor dewelke een gelijkaardige overgang (zal) gelden. Dit betekent dat ook de opleiding Verpleegkunde die van 180 naar 240 studiepunten werd uitgebreid, van een opleidingsaccreditatie moet vrijgesteld worden en dat overgangsbepaling voor deze opleidingen in de Codex Hoger Onderwijs geschrapt moet worden (artikel II. 387/1).

#### **4.10 Het verschil tussen ordeterminen en vervaltermijnen (meerdere artikelen)**

De Vlor is van mening dat het verschil tussen ordeterminen en vervaltermijnen niet consequent en correct gehanteerd wordt in het voorontwerp van decreet. In een aantal artikels wordt vooropgesteld dat de Vlaamse Regering of de accreditatieorganisatie een beslissing neemt binnen een 'ordetermin' (bijvoorbeeld in artikel 27 of artikel 40).



De ervaring leert dat een ordetermin kan worden overschreden. De Vlor vraagt om na te gaan of ordeterminen niet vervangen moeten worden door 'vervaltermijnen' waarbij de beslissing automatisch positief wordt als de Vlaamse Regering/accreditatieorganisatie niet tijdig een beslissing neemt. Uiteraard op voorwaarde dat de adviezen waarop de beslissing gebaseerd moet worden, ook positief zijn. De Vlor wijst erop dat andere instanties (zoals de Commissie Hoger Onderwijs in artikel 30) wel gevat worden door een vervaltermijn. In dit concrete voorbeeld wordt dan weer niet aangegeven wat er gebeurt als de Commissie haar oordeel niet binnen de termijn vel.

#### **4.11 Overgangsbepalingen**

De Vlor vraagt zich af of de precieze invoerdatum van het nieuwe stelsel het kalenderjaar 2019 is of het academiejaar 2019-2020. Hij vraagt zich bovendien af of het resultaat van hersteltrajecten beoordeeld zal worden op basis van de huidige of de nieuwe kaders. De Vlor geeft er de voorkeur aan om het huidige stelsel volledig te laten uitdoven en om de huidige kaders te gebruiken voor opleidingen in een hersteltraject, ook als hiermee de datum van inwerkingtreding overschreden wordt.

### **5 Tot slot**

De kwaliteitscultuur binnen een instelling kan zich enkel ontwikkelen als hiervoor de nodige ruimte gemaakt wordt. Op kwaliteit mag geenszins worden toegegeven, maar kwaliteitsontwikkeling wordt des te sterker wanneer wordt uitgegaan van vertrouwen en de externe controle beperkt blijft. Uiteraard moet de kwaliteit van opleidingen gegarandeerd blijven en moet extern ingegrepen kunnen worden, maar enkel als dit nodig is. Enkel op die manier kunnen ook de planlast en de kosten binnen de perken gehouden worden. De Vlor gelooft in de hervorming van het kwaliteitszorgstelsel zoals het nu voorligt, maar vraagt om niet te vervallen in oude controlereflexen.